herpy

PILGIFTFROSKER

Golfodulcean Poison Frog

Phyllobates vittatus

Phyllobates vittatus er en svart pilgiftfrosk med to klare oransje eller gule striper nedover ryggen og blåmarmorerte bein. Den lever bare i lavlandsskogen rundt Golfo Dulce i sørvest i Costa Rica. I terrariet er den dagaktiv, ropevillig og en flittig yngler, og hannen bærer selv rumpetrollene til vann.

Familie: Dendrobatidae

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**3-4 cm** snute-kloakk-lengde
Levealder	**10-20 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Bakkelevende**
Biotop	**Regnskog**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fangenskap	**Ingen** Oppdrettede dyr. Viltfangede dyr kan beholde giften lenge
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**60 × 45 × 45 cm** L × B × H for 4 voksne dyr
Temperatur, dag	**21-25 °C**
Temperatur, natt	**18-21 °C**
Luftfuktighet	**70-100 %**
Vann	**Vannskål** dybde 1-2 cm
UVB	**Valgfritt** Ferguson-sone 1
Kosthold	**Insekter og små leddyr (spretthaler, bananfluer)**
Holdes	**Parvis eller i gruppe**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Utvikling	**Rumpetrollene bæres til vann**
Egglegging	**På bakken**
Kjønnsmoden	**8-10 mnd.**
Egg per legging	**7-21**
Larvetid	**45-80 dager** fra klekking til metamorfose
Larvefôr	**Ferdigfôr**
Yngelpleie	**Vokter eggene og bærer rumpetrollene**

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
IUCN	**Sårbar (VU)**

Om arten

Phyllobates vittatus er en forholdsvis stor pilgiftfrosk på 3-4 cm fra snute til kloakk. Hunnene er som regel litt større og kraftigere enn hannene, men størrelsen er ikke noe sikkert kjønnstegn. Grunnfargen er svart, ofte med et glitrende skjær, beina er marmorerte i blått, og sidene har ofte et blått eller grønt marmormønster. Fra snutespissen og nesten helt ned til kloakken går det to striper som oftest er ildoransje, men som også kan være gylne, gule eller grønne. Artsnavnet *vittatus* betyr nettopp «stripet». Ryggen skråner jevnt, og skulderbladene synes normalt ikke gjennom huden slik de gjør hos *Phyllobates bicolor* og *Phyllobates terribilis*, så frosken ser litt lubben ut. I den amerikanske hobbyen finnes en oransje linje med brede gulorange til rødoransje striper og en sjeldnere rød linje med smale, røde striper.

Arten ble beskrevet av Edward Drinker Cope i 1893. Slekten *Phyllobates* teller fem arter, og *P. vittatus* er nærmest i slekt med den andre mellomamerikanske arten, *Phyllobates lugubris*.

I naturen har *P. vittatus* bare små mengder av slektens berømte gift, batrakotoksin, og arten har lenge blitt regnet som nesten ugiftig. Hud fra ville frosker i Costa Rica ga imidlertid i 2019 mus symptomer som tyder på virkning på hjertet; ingen mus døde ved de testede dosene, og de ble helt friske igjen. Huden inneholdt sannsynligvis tre giftige alkaloider. Giften stammer fra føden i naturen, og oppdrettede dyr mangler den. Huden kan irritere slimhinner, så vask hendene, og ikke håndter dyrene. Viltfangede dyr kan beholde giften lenge og må alltid behandles med forsiktighet.

I terrariet er arten livlig og ofte synlig, men den kan også være litt tilbakeholden. Den bruker mest skogbunnen, men klatrer lett opp glatte flater med haftputene sine.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Utbredelse og leveområde

Phyllobates vittatus finnes bare i Costa Rica, i lavlandet rundt Golfo Dulce i landets sørlige stillehavsdel. Nesten alle funn ligger mellom ca. 8,2 og 9,3 grader nord og 83,1 og 83,9 grader vest. Enkelte funn utenfor Costa Rica stammer fra dyr i fangenskap.

Utbredelsen er liten, og skogen ryddes. IUCN vurderer arten som sårbar (VU).

> **Naturlig utbredelse:** Costa Rica.

LEVEOMRÅDE

Phyllobates vittatus lever i fuktig og våt lavlandsskog, både urskog og sekundærskog, fra ca. 20 til 550 m over havet. Den er dagaktiv og bakkelevende og knyttet til bekker og elver, særlig langsomme vassdrag med små sidepytter der hannen kan avsette rumpetrollene. Eggene legges som regel på blader over bakken, og rumpetrollene bæres til vannpytter, vann i palmeblader eller vannfylte hull i trær.

Klimaet er varmt og svært fuktig med mye nedbør. Nøyaktige målinger av temperatur og luftfuktighet i leveområdet er ikke dokumentert; tallene under stell bygger på erfaringer fra terrariet.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon Les mer: Oppdrett av rumpetroll

Stell

TERRARIET

Opptil fire dyr av *Phyllobates vittatus* skal ha et terrarium på minst 60 × 45 × 45 cm. En gruppe på 5-6 dyr skal ha mer plass, for eksempel 100 × 60 × 60 cm, som også gir plass til både å ferdes på bakken og klatre. Arten bruker mest bunnen, så gulvarealet betyr mest.

Bygg opp bunnen med rundt 5 cm drenslag av leca-kuler, en duk og rundt 5 cm veldrenert substrat, for eksempel en orkidé- eller ABG-blanding, med et tynt lag langfibret sphagnum og et godt lag løv oppå. Løvet skal være rent og uten mugg, siden sopp kan være dødelig for amfibier. Spretthaler og skrukketroll holder bunnen ren. Plant tett med levende planter, gi mange skjul og et lite vannparti, og innred flere eggleggingsplasser, for eksempel brede, glatte blader eller en petriskål under et halvt kokosskall.

Phyllobates-arter klatrer lett opp glass og finner enhver sprekk, så terrariet må kunne lukkes helt tett. Ventilasjonen skal holde rutene fri for dugg uten å tørke ut luften.

Les mer: Terrarieoppsett og bioaktiv bunn Les mer: Fôrdyr: hold og avl

TEMPERATUR

Om dagen skal *Phyllobates vittatus* ha 21-25 °C og om natten 18-21 °C, noe de fleste stuer klarer. Arten tåler korte perioder ned til 16 °C, men som alle pilgiftfrosker er den svært følsom for varme, og temperaturen må ikke komme over 27 °C over lengre tid.

Unngå direkte sol og lamper som varmer opp terrariet, og mål med et digitalt termometer nede i terrariet. Ekstra varme er sjelden nødvendig i en vanlig stue. Det er ikke dokumentert vinterhvile.

LUFTFUKTIGHET OG DUSJING

Luftfuktigheten skal ligge på 70-100 %. Arten tåler ned til 50 % i korte perioder hvis den har tilgang til vann, men lav luftfuktighet uten vann kan raskt bli dødelig. Sprøyt daglig med osmose- eller regnvann, eller bruk et regn- eller tåkeanlegg på timer.

Løvlaget skal være fuktig, men bunnen må ikke bli sumpete; lukter substratet råtne egg, er det for vått. Tilpass sprøyting og ventilasjon slik at luften ikke står stille og våt hele tiden.

VANN OG VANNKVALITET

Gi en lav vannskål eller et lite vannparti med 1-2 cm vann og en stein eller et stykke bark, slik at dyrene lett kommer opp. Froskene fukter seg i vannet, og hannen kan bruke det til å avsette rumpetroll.

Bruk osmosevann, regnvann eller avklort springvann. Amfibier tar opp stoffer gjennom huden, så klor, kobber, såpe og håndkrem må ikke komme i vannet. Bytt vannet ofte, og skrubb skålen uten såpe. Vannet skal ha samme temperatur som luften; filter er ikke nødvendig.

LYS OG UVB

Lyset er til plantene. LED-lister eller lysstoffrør på en tidsbryter i 10-12 timer om dagen er nok, og natten skal være mørk. Gi skygge, og sett aldri terrariet i direkte sol.

Det er ikke dokumentert noe behov for UVB hos arten. Et svakt UVB-lys i Ferguson-sone 1 er valgfritt så lenge det er skygge og skjul.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Phyllobates vittatus er uvanlig fordi voksne dyr tar større bytte enn de fleste pilgiftfrosker. Alle aldre spiser vingeløse bananfluer av arten *Drosophila melanogaster*, og voksne dyr tar i tillegg den større *Drosophila hydei* og siklader opp til omtrent 6 mm. Spretthaler, bænkebitere, bladlus, bønnebiller, rismelbiller og små voksmøllarver gir variasjon.

Pudre alle fôrdyr med et vitamin- og mineralpulver for amfibier. Hvor ofte og hvor mye voksne dyr skal ha, er ikke dokumentert for arten; det vanlige for pilgiftfrosker er fôring annenhver eller hver tredje dag, så mye som froskene spiser opp på kort tid, og daglig fôring av unger. Det vanskeligste med arten er å ha en jevn tilgang på små levende fôrdyr, så hold egne kulturer av bananfluer og spretthaler.

ATFERD OG HÅNDTERING

Phyllobates vittatus er dagaktiv, og hannene har et høyt, trillende rop. Arten kan holdes i par eller grupper. Grupper på 4-6, der hannene roper fra hver sin plass i terrariet, fungerer ofte godt, men voksne dyr holdes også ofte parvis. Grunnen er at dynamikken i en gruppe kan endre seg ved kjønnsmodning, og hunnene kan spise hverandres egg. Gi mange skjul og synsbarrierer, og hold øye med dyr som blir jaget eller går ned i vekt.

Frosker bør bare håndteres når de skal flyttes. Huden er tynn, og salt, såpe og krem kan skade den. Bruk en ren plastboks, og vask hendene før og etter arbeid i terrariet. Bland aldri forskjellige arter eller fargevarianter av pilgiftfrosker.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Arten er vanskelig å kjønnsbestemme før den er omtrent ett år. Hunnene er større og kraftigere enn hannene, men det er ikke et sikkert tegn, og ofte avslører en hunn seg først ved å legge egg. Hannene begynner å rope ved 6-8 måneder. Dyrene blir kjønnsmodne ved 8-10 måneder og kan unntaksvis yngle allerede ved et halvt år. Kjøp flere unger og la dem vokse opp sammen; det øker sjansen for et par betydelig.

PARRING

Phyllobates vittatus yngler lett når den først har kommet i gang. Hannen roper fra skjul for å lokke en hunn til en egnet eggleggingsplass. Hyppigere sprøyting som etterligner regntiden setter ofte i gang ynglingen; det er ikke dokumentert spesifikt for arten. Paret kan bli i terrariet, men i en gruppe kan andre hunner spise eggene.

EGG OG RUMPETROLL

I yngletiden legger hunnen egg hver eller annenhver uke, 7-21 egg per legging. I terrariet legges de på et glatt, bredt blad eller i en petriskål under et halvt kokosskall. Hannen passer eggene og holder dem fuktige ved å væte dem. Når de klekkes, setter han seg ved siden av og tramper lett i underlaget, og rumpetrollene kravler opp på ryggen hans i løpet av omtrent ti minutter. Turen til vannet kan ta 1-2 dager. Rumpetrollene er mørkebrune.

I fangenskap tas eggene eller rumpetrollene ofte ut og oppdrettes enkeltvis i små bokser med osmose- eller regnvann ved samme temperatur som terrariet. Fôret er ikke beskrevet spesifikt for arten; til pilgiftfrosker brukes vanligvis rumpetrollfôr og fint fiskefôr i små porsjoner, og vannet byttes jevnlig.

METAMORFOSE

Eggene klekkes sannsynligvis etter fra noen få dager til en uke. Det er kortere enn hos de fleste pilgiftfrosker og ikke bekreftet, så klekketiden er usikker. Forvandlingen skjer etter rundt 45-80 dager.

Når forbena kommer frem, skal rumpetrollet ha lett tilgang til land. Senk vannstanden til 1-2 cm, eller sett bøtten på skrå, og legg i steiner eller bark, slik at den lille frosken kan klatre opp. Den lever av halen til den er trukket inn.

OPPDRETT AV UNGER

De nyomvandlede ungene er nesten svarte med en rødoransje, U-formet tegning på ryggen som med alderen brer seg og blir til de to stripene. Hold dem i et lite oppdrettsterrarium med fuktig løv, mose og rikelig med skjul, og fôr daglig med spretthaler og små bananfluer pudret med vitamin- og mineralpulver.

Ungene vokser raskt og er 2-3 måneder gamle og omtrent 16 mm når de typisk selges. Sorter dem etter størrelse, slik at de minste ikke taper kampen om fôret.

Helse og vanlige feil

Pilgiftfrosker er hardføre når klimaet er riktig, men de reagerer raskt på feil. De typiske problemene er:

- For høy temperatur, over 27 °C over lengre tid. Det gir stress og tap av matlyst og kan ta livet av froskene.
- Uttørking når luftfuktigheten er lav og det ikke er vann. Det kan raskt bli dødelig.
- Kalk- og vitaminmangel, særlig hos unger og avlsdyr, som viser seg ved svake bein, risting og bløte kjever. Pudre fôret.
- Sopp og bakterier i en for våt bunn eller i muggent løv. Bruk rent løv og god ventilasjon.
- Parasitter som rundorm og flagellater, som gir avmagring til tross for god matlyst. La en veterinær undersøke en avføringsprøve.
- Chytridsopp (*Batrachochytrium dendrobatidis*). Hold nye dyr i karantene, og ikke del utstyr mellom terrarier.

Oppsøk en veterinær med kunnskap om amfibier hvis en frosk går ned i vekt, ikke spiser på flere dager eller får sår og hudforandringer.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd Les mer: Karantene og hygiene

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.